

УДК 342.56.349.22

М.І. ЛОГВИНЕНКО, канд. юрид. наук,
доц., Сумський державний університет,
Ю.О. ЮРКОВСЬКИЙ, Сумський державний
університет

СУДДІВСЬКА ВИНАГОРОДА В КОНТЕКСТІ СУДОВОЇ РЕФОРМИ

Ключові слова: *судова реформа, винагорода,
оплата праці*

Судді є специфічною категорією працівників, на яких державою покладено обов'язок здійснювати правосуддя на професійній основі. Як і будь-які інші суб'єкти, які здійснюють трудову діяльність, судді мають ряд законних прав, необхідних як для виконання своїх службових обов'язків, так і для забезпечення задоволення особистих потреб. Відповідно до ст.43 Основного Закону, кожен має право на працю, що включає можливість заробляти собі на життя працею, яку він вільно обирає і на яку вільно погоджується [1]. Тому оплата праці є невід'ємним конституційним правом посадових осіб судової влади.

Питання стосовно оплати праці професійних суддів було предметом дослідження таких вітчизняних науковців, як: Т.В. Галайденко, М.А. Дідиченко, Г.М. Дрок, В.Т. Маляренко, О.М. Овчаренко, С.В. Чернота, Т.В. Штих та інші. Метою статті є дослідження наслідків судової реформи щодо винагороди суддівського корпусу, проведення порівняльно-правової характеристики механізму оплати праці суддів України, Російської Федерації та Латвійської Республіки.

Отримані в процесі проведення дослідження з даної тематики знання щодо позитивних та негативних аспектів судової реформи дозволяють визначити основні напрями вдосконалення чинного законодавства з питань, що стосуються сфери матеріального забезпечення суддівського корпусу.

Таким чином, оплата праці – це встановлена угодою сторін (не нижче державного міні-

муму) та передбачена колективними договорами, угодами систематична винагорода працівника за виконану роботу відповідно до трудового договору [2, с.292]. Відповідно до п.8 ч.4 ст.47 Закону України «Про судоустрій і статус суддів», незалежність судді забезпечується належним матеріальним та соціальним забезпеченням суддів [3]. Тому оплата праці для посадових осіб судової гілки влади виступає не лише основним конституційним правом, але й важливою гарантією трудової діяльності, яка забезпечує здійснення неупередженого, законного та об'єктивного правосуддя. В контексті судової реформи відбулося ряд законодавчих змін, які стосуються питань, пов'язаних з матеріальним забезпеченням професійних суддів. Тому дослідження, виявлення недоліків та переваг, розробка пропозицій щодо вдосконалення правового регулювання оплати праці носії правосуддя є актуальним на сьогоднішній час.

Згідно ст.1 Закон України «Про оплату праці», заробітна плата – це винагорода, обчислена, як правило, у грошовому виразі, яку за трудовим договором власник або уповноважений ним орган виплачує працівникові за виконану ним роботу. Розмір заробітної плати залежить від складності та умов виконуваної роботи, професійно-ділових якостей працівника, результатів його праці та господарської діяльності підприємства [4]. Заробітна плата поділяється на дві частини: основну та додаткову. Основна частина заробітної плати є як винагородою за виконання роботи відповідно до встановлених норм (норма часу вироблення, обслуговування, посадові обов'язки). Додаткова заробітна плата є винагородою за роботу понад встановлені норми. Вона включає доплати, надбавки, гарантійні і компенсаційні виплати, передбачені чинним законодавством, премії, пов'язані з виконанням виробничих завдань [2, с.295].

Пункт 6.1 Європейської хартії про Закон України «Про статус суддів» містить імперативну вимогу відповідно до якої судді, які виконують суддівські функції на професійній основі, мають право на винагороду, рівень

якої повинен бути таким, щоб вони були захищені від тиску при прийнятті ними рішень і в роботі взагалі, тобто, щоб не були зменшені їх незалежність і неупередженість. Пункт 6.2 встановлює, що розмір винагороди може залежати від стажу, характеру обов'язків, виконання яких доручається суддям на професійній основі, від важливості завдань, покладених на них, причому оцінка всіх цих факторів повинна проводитися в умовах гласності [5].

Відповідно до ч.2 ст.129 Закону України «Про судоустрій і статус суддів», суддівська винагорода складається з посадового окладу та доплат за: 1) вислугу років, 2) перебування на адміністративній посаді в суді, 3) науковий ступінь, 4) роботу, яка передбачає доступ до державної таємниці. Частина 3 ст.129 цього ж Закону встановлює розміри посадових окладів професійних суддів та закріпив їх зростання до 01.01.2015 року. Зокрема, посадовий оклад судді місцевого суду встановлюється у розмірі 15 мінімальних заробітних плат, визначених законом, що запроваджується поетапно: з 01.01.2011 р. – 6 мінімальних заробітних плат; з 01.01.2012 р. – 8 мінімальних заробітних плат; з 01.01.2013 р. – 10 мінімальних заробітних плат; з 01.01.2015 р. – 15 мінімальних заробітних плат. Посадові оклади інших суддів устанавлюються пропорційно до посадового окладу судді місцевого суду з відповідним коефіцієнтом [3].

До проведення судової реформи розміри посадових окладів професійних суддів встановлювався Кабінетом Міністрів України на підставі ч.2 ст.44 Закону України «Про статус суддів» [6]. Тому законодавча регламентація розмірів та порядку зростання посадових окладів представників судової гілки влади забезпечує уникнення впливу на матеріальний стан суддів з боку виконавчої влади, що має особливе значення для забезпечення їх незалежності та здійснення законного, об'єктивного і неупередженого правосуддя. Практика законодавчого закріплення розмірів суддівської винагороди є характерною для багатьох європейських країн. Так, ст.119-1 Закону Латвійської республіки «Про судову

владу» містить положення про те, що місячний посадовий оклад судді районного (міського) суду обчислюється з використанням коефіцієнту 4,5 до опублікованої в офіційному статистичному повідомленні Центрального статистичного управління за минулий рік середньомісячної оплати праці працюючих в державі, округленої до латів. Місячний посадовий оклад судді окружного суду на 20 відсотків перевищує місячний посадовий оклад судді районного (міського) суду. В такому ж самому порядку встановлюються посадові оклади суддів вищих інстанцій у відсотковому співвідношенні відносно посадового окладу судді районного (міського) суду [7].

В інших державах механізм встановлення посадових окладів суддів є іншим. Так, відповідно до ст.19 Федерального Закону Російської Федерації «Про статус суддів в Російській Федерації», розмір посадового окладу Голови Конституційного Суду РФ встановлюється указом Президента Російської Федерації. У свою чергу, розміри посадових окладів суддів Конституційного Суду РФ встановлюються у відсотковому співвідношенні до посадового окладу Голови Конституційного суду РФ. Розмір посадового окладу Голови Верховного Суду РФ складає 98 % посадового окладу Голови Конституційного Суду РФ, а розміри посадових окладів усіх інших суддів – встановлюються у відповідному відсотковому співвідношенні до посадового окладу Голови Верховного Суду РФ [8].

Таким чином, розміри посадових окладів усіх суддів Російської Федерації залежать від указів Президента Російської Федерації, а, отже, матеріальне забезпечення суддів перебуває у прямій залежності від волі глави держави, що, на наш погляд, може негативно впливати на стан їхньої незалежності. Тому проведення судової реформи в Україні, спрямованої на використання положень законодавства європейських країн, має позитивне значення для забезпечення матеріальної незалежності суддів, що впливає на законність правосуддя.

Крім посадового окладу щомісячна грошова винагорода суддів Російської Федерації

також включає оклад за кваліфікаційним класом, щомісячне грошове заохочення, щомісячну доплату за вислугу років, щомісячні доплати за науковий ступінь, вчене звання, почесне звання «Заслужений юрист Російської Федерації», а також у випадках, передбачених законодавством Російської Федерації, щомісячної доплати за знання іноземних мов та їх використання при виконанні посадових обов'язків. Таким чином, матеріальне забезпечення суддів Російської Федерації включає ряд доплат до посадового окладу, відсутніх у складі грошової винагороди суддів України, які, стимулюють представників правосуддя даної держави вдосконалювати та поглиблювати свої знання, професійні навички, якісно виконувати покладені на них професійні обов'язки.

Наслідком проведення судової реформи для оплати праці професійних суддів стала відсутність премії. Відповідно до ч.1 ст.44 Закону України «Про статус суддів» заробітна плата суддів складається з посадового окладу, премій, доплат за кваліфікаційні класи, надбавок за вислугу років та інших надбавок [6]. Таким чином, з прийняттям Закон України «Про судоустрій і статус суддів» суддівський корпус був позбавлений преміальних виплат. Крім того, судді не мають права і на тринадцяту заробітну плату.

Проте, якщо порівнювати розмір заробітної плати професійних суддів з іншими категоріями працівників в Україні, можна зробити висновок про те, що рівень матеріального забезпечення представників правосуддя є одним з найвищих в державі. Напевно, це обумовлено, по-перше, складністю виконуваної роботи. Оскільки вирішення різних категорій справ на професійній основі потребує значного нервового та інтелектуального навантаження. Крім того, для суддів є характерним значний обсяг навантаження. Так, середньомісячне надходження справ і матеріалів за 2013 рік на одного суддю місцевого загальногo суду припадає близько 67 справ і матеріалів [9]. По-друге, напевно, високий розмір заробітної плати суддів порівняно з іншими

категоріями працівників в Україні, викликаний необхідністю забезпечення законного, об'єктивного і неупередженого правосуддя. Високий рівень оплати праці посадових осіб судової влади покликаний забезпечити їх матеріальну незалежність, відсутність заінтересованості в одержанні неправомірної вигоди. Відповідно до ст.8 Закону України «Про державний бюджет України на 2014 рік», мінімальна заробітна плата за місяць становить 1218 гривень [10]. Лише посадовий оклад, не враховуючи доплат за вислугу років, перебування на адміністративній посаді, науковий ступінь, роботу, яка передбачає доступ до державної таємниці, судді місцевого суду в 2014 році складає 10 мінімальних заробітних плат, тобто 12180 гривень на місяць.

Таким чином, проведення судової реформи 2010 року має як позитивні, так і негативні наслідки стосовно оплати праці суддівського корпусу. Безумовним кроком уперед стосовно зміцнення незалежності професійних суддів стало закріплення в ст.129 Закон України «Про судоустрій і статус суддів» кратного розміру посадових окладів суддів, який раніше встановлювався Кабінетом Міністрів України, відносно мінімальної заробітної плати, яка встановлюється в державі. Також зазначеним Законом встановлюється збільшення посадових окладів представників правосуддя до 15 мінімальних заробітних плат з 01.01.2015 р. Крім того, Законом України «Про судоустрій і статус суддів», на відміну від Закону України «Про статус суддів», чітко встановлено доплати до посадового окладу суддів за науковий ступінь та роботу, яка передбачає доступ до державної таємниці.

Негативними наслідками проведення судової реформи для професійних суддів в галузі оплати праці стало позбавлення їх права на премію, відсутність положень в Законі України «Про судоустрій і статус суддів» щодо права на житлове приміщення, права на 50-ти відсоткову знижку на комунальні послуги, права на безоплатне користування всіма видами транспорту міського, приміського і місцевого сполучення, а також встановлення

квартирної охоронної сигналізації і користування нею за рахунок державного бюджету, що негативно впливає на матеріальний стан і потребує додаткових витрат із заробітної плати суддів. Крім того, система оплати праці в судовій системі побудована таким чином, що здібний суддя, який має невеликий стаж роботи у судах касаційної інстанції та Верховному Суді України, може отримувати заробітну плату нижчу, ніж посередній суддя з великим стажем роботи в суді першої інстанції. Але, з іншого боку, саме на суддів місцевих судів припадає найбільший обсяг навантаження щодо розгляду різних категорій справ, тому такий механізм оплати праці суддівського корпусу є закономірним.

ЛІТЕРАТУРА

1. Конституція України : від 28.06.1996 р., № 254к/96-ВР. – К. : Центр учбової літератури, 2014. – 48 с.
2. Трудове право : підручник / за ред. В. В. Жернакова ; Нац. ун-т «Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого». – Х. : Право, 2012. – 496 с.
3. Закон України «Про судоустрій і статус суддів» : від 07.07.2010 р., № 2453-VI. – Х. : Одісей, 2012. – 184 с.
4. Закон України «Про оплату праці» : від 24.03.1995 р., № 108/95-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/108/95-%D0%B2%D1%80>.
5. Европейская хартия о Законе «О статусе судей» : от 10.07.1998 г. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_236.
6. Закон України «Про статус суддів» : від 15.12.1992 р., № 2862-XII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2862-12>.
7. Закон Латвийской Республики «О судебной власти» : от 15.12.1992 г. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://worldconstitutions.ru/?p=891-&page=4>.
8. Закон Российской Федерации «О статусе судей в Российской Федерации» : от 26.06.1992 г., № 3132-I.
9. Огляд даних про стан здійснення правосуддя в Україні у 2013 році [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://court.gov.ua/sudovastatystyka/Oglayd>.
10. Закон України «Про Державний бюджет України на 2014 рік» : від 06.12.2012 р., № 5515-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/719-18>.

Логвиненко М. І. Суддівська винагорода в контексті судової реформи / М. І. Логвиненко, Ю. О. Юрковський // Форум права. – 2014. – № 3. – С. 190–193 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2014_3_32.pdf

Аналізуються зміни матеріального забезпечення суддів внаслідок проведення судової реформи. Здійснюється порівняльний аналіз стосовно оплати праці суддів України, Російської Федерації та Латвії.

***

Логвиненко Н.И., Юрковский Ю.А. Судейское вознаграждение в контексте судебной реформы.

Анализируются изменения материального обеспечения судей в последствии судебной реформы. Осуществляется сравнительный анализ относительно оплаты труда судей Украины, Российской Федерации и Латвии.

***

Logvinenko M.I., Yurkovskiy Y.O. The Remuneration of Judges in the Context of Judicial Reform

The changes of material securing of judges after judicial reform are analyzed. Comparative analysis is carried out relatively the payment of judges of labour of the Ukraine, the Russian Federation and the Latvia.